

Překážka věci rozsouzené

Žalobce nemůže být zbaven práva domáhat se vylučovací žalobou vyloučení spoluvlastnického podílu k bytové jednotce z konkursní podstaty úpadce jen proto, že jiná osoba, jež není jeho právním předchůdcem, se předtím vylučovací žalobou nesprávně domáhala vyloučení celé bytové jednotky z konkursní podstaty úpadce.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 695/2011, ze dne 25.4.2013)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Z. B., zastoupeného JUDr. T.K., advokátem, se sídlem v P., proti žalovanému Ing. T. K., zastoupenému JUDr. M.V., advokátem, se sídlem v P., o vyloučení věci ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 58 Cm 81/2007, o dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 16. září 2010, č. j. 10 Cmo 59/2010 - 121, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 9. února 2010, č. j. 58 Cm 81/2007 - 101, uložil Městský soud v Praze žalovanému správci konkursní podstaty úpadce Bytového družstva Kavčí skála Říčany „vyloučit“ z konkursní podstaty úpadce ideální polovinu bytové jednotky číslo 1755/60, zapsanou v katastru nemovitostí Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, na listu vlastnictví, katastrální území Ř., na pozemku parcelní číslo, listu vlastnictví, katastrální území Ř., spolu se spoluvlastnickým podílem na společných částech budovy a pozemku parcelní číslo (bod I. výroku). Dále soud rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1/ Manželství, které žalobce (Z. B.) uzavřel dne 26. dubna 1986 s H. B. (dále též jen „H. B.“), rozvedl Okresní soud pro Prahu - východ rozsudkem ze dne 26. srpna 1997, sp. zn. 3 C 11/97.

2/ Dne 26. června 1986 přidělilo představenstvo pozdějšího úpadce žalobci (jenž byl členem pozdějšího úpadce od 7. listopadu 1985) byt, který nyní tvoří bytovou jednotku a 1. listopadu 1988 s ním pozdější úpadce uzavřel dohodu o odevzdání a převzetí družstevního bytu do osobního užívání, s tím, že členský podíl ve výši 29.415,- Kč byl splacen 9. června 1986 a společné užívání družstevního bytu vzniklo H. B.

3/ Pozdější úpadce (jako převádějící) uzavřel se žalobcem a H. B. (jako přejímajícími) dne 27. května 1998 smlouvu o převodu vlastnictví bytové jednotky (dále jen „smlouva o převodu bytové jednotky“), s tím, že jde o převod bytové jednotky na žalobce (jako člena družstva) a jeho manželku (jako společnou členku družstva). Součástí smlouvy o převodu bytové jednotky bylo i finanční vypořádání, dle něhož přejímající uhradili pozdějšímu úpadci částku nesplaceného dlouhodobého investičního úvěru ve výši 51.470,- Kč,

4/ Usnesením ze dne 2. října 1998, sp. zn. 99 K 21/98, prohlásil Krajský obchodní soud v Praze konkurs na majetek úpadce.

5/ Bytová jednotka byla po prohlášení konkursu sepsána do konkursní podstaty úpadce.

6/ Dopisem ze dne 2. prosince 1998 sdělila tehdejší správkyne konkursní podstaty úpadce JUDr. A. V. Katastrálnímu úřadu Praha východ, že neshledává důvody, které by bránily vkladu vlastnického práva (k bytovým jednotkám) v případech, kdy návrh na vklad byl podán před prohlášením konkursu na majetek úpadce.

7/ Usnesením ze dne 30. srpna 2000, sp. zn. 99 K 21/98, doručeným H. B. dne 13. září 2000, vyzval Krajský obchodní soud v Praze „manžele B.“ k podání žaloby na vyloučení bytové jednotky ze soupisu konkursní podstaty úpadce ve lhůtě 30 dnů od doručení usnesení. Adresátem písemnosti podle společné doručenky byli „Z. a H. B.“).

8/ Rozsudkem ze dne 25. června 2004, sp. zn. 5 Cm 256/2000, který nabyl právní moci 17. srpna 2004, zamítl Městský soud v Praze žalobu, jíž se H. B. vůči žalovanému domáhala vyloučení celé bytové jednotky ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce.

9/ Usnesením ze dne 19. února 2007, č. j. 25 D 1073/2006-78, schválil Okresní soud pro Prahu - východ dohodu o vypořádání dědictví po H. B. (zemřelé 6. července 2006), podle které pozůstalá dcera H.H. a pozůstalý syn K.P. dědí (kromě jiného) každý čtvrtinový podíl na bytové jednotce,

10/ Podle výpisu z katastru nemovitostí (ke dni 9. října 1997) je žalobce evidován jako vlastník jedné ideální poloviny bytové jednotky, a H. H. a K. P. každý jako vlastníci jedné ideální čtvrtiny bytové jednotky.

Na tomto základě soud úvodem zdůraznil, že k předpokladům, za nichž může vyhovět žalobě o vyloučení věci ze soupisu majetku konkursní podstaty, patří, že:

- 1/ věc byla správcem konkursní podstaty příslušného úpadce pojata do soupisu majetku konkursní podstaty;
- 2/ vylučovací žaloba podaná osobou odlišnou od úpadce došla soudu nejpozději posledního dne lhůty určené této osobě k podání žaloby výzvou soudu, který prohlásil konkurs;
- 3/ žalovaným je správce konkursní podstaty;
- 4/ v době, kdy soud rozhoduje o vyloučení věci, trvají účinky konkursu a věc je nadále sepsána v konkursní podstatě;
- 5/ osoba, která se domáhá vyloučení věci ze soupisu, prokázala nejen to, že věc neměla být do soupisu zařazena, nýbrž i to, že právo, které vylučovalo zařazení věci do soupisu majetku konkursní podstaty, svědčí jí.

V takto ustaveném rámci pak k jednotlivým sporným aspektům případu uzavřel následující:

A/ K platnosti smlouvy o převodu bytové jednotky.

Potud soud vyšel z ustanovení § 175 odst. 1 a 2, § 176 a § 177 odst. 1 a 2 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), ve znění účinném do 31. prosince 1991, uváděje, že bývalé manželce žalobce vzniklo nejen právo společného nájmu bytu, ale i společné členství v družstvu.

Byt se pak po právu dostal do podílového vlastnictví bývalých manželů (jelikož majetek nebyl vypořádán) a následně do dědického řízení. Takový vztah je založen ze zákona a nic na tom nemůže změnit označení H. B. v záhlaví smlouvy o převodu bytové jednotky jako manželky žalobce a společného člena, ani obdobná chyba v článku III. téže smlouvy (kde patrně mělo dojít k vymazání nebo vyškrtnutí některého z termínů připraveného vzoru smlouvy, k čemuž nedošlo). Smlouvou o převodu bytové jednotky se nezakládá bezpodílové spoluvlastnictví manželů ani podílové spoluvlastnictví; převádí se jí byt členům družstva, jejichž vzájemné majetkové uspořádání je dáno dohodou nebo zákonem. Smlouva o převodu bytové jednotky pak byla uzavřena v zákonem předepsané písemné formě, její obsah není v rozporu se zákonem, zákon neobchází ani není v rozporu s dobrými mravy; proto ji soud nemá za absolutně neplatnou.

K poukazu žalovaného na to, že smlouva o převodu bytové jednotky byla uzavřena v době, kdy se úpadce nacházel v konkursní situaci, soud uvedl (vycházející z ustanovení § 23 odst. 1 zákona č. [72/1994](#) Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony /zákon o vlastnictví bytů/ a z ustanovení § 27 odst. 7 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání - dále též jen „ZKV“), že

plnění zákonné povinnosti bytového družstva nemá nic společného se zabavováním majetku dlužníka na úkor budoucích věřitelů, takže úvahy o možné neúčinnosti právního úkonu dle § 15 ZKV nejsou na místě.

Ke vkladovému řízení soud uvedl, že prohlášení konkursu nemá samo o sobě vliv na platnost sjednané převodní smlouvy ani na její obligační účinky. Nedošlo-li po prohlášení konkursu k odstoupení od převodní smlouvy nebo nezanikla-li tato smlouva po prohlášení konkursu jiným způsobem a nejde-li současně o právní úkon neúčinný, trvá i nadále závazek správce převést vlastnické právo k předmětu převodu na nabyvatele. Potud soud odkazuje na „29 Odo 584/2005“ (čímž je zřejmě míněn odkaz na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2007, sp. zn. 29 Odo 584/2005, který je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže a vydaná v době od 1. ledna 2001 - veřejnosti dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu).

B/ Ke včasnosti vylučovací žaloby.

Výzvu k podání vylučovací žaloby, zaslano na společnou doručenkou oběma manželům (rozuměj žalobci a H. B.), převzala H. B. (bývalá manželka žalobce). K vypořádání majetku po rozvodu manželů B. nedošlo. Protože jde o nemovitost, mezi bývalými manžely vzniklo k bytu podílové vlastnictví. Žalobci výzva doručena nebyla. Výzva dle § 27 odst. 5 ZKV musí být doručena každému z manželů, v jejichž společném jmění nemovitosti jsou; jinak nevyvolá zákonem předvídané následky. Obdobně doručení takové výzvy jednomu z podílových spoluvlastníků nezakládá žádné účinky ve vztahu k ostatním podílovým spoluvlastníkům, z nichž každý se může z titulu poškození svého podílu na věci úspěšně domáhat pouze vyloučení takového podílu na věci; potud soud odkázal na „29 Odo 364/2006“ (tímto neúplným označením je zjevně míněn odkaz na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. dubna 2006, sp. zn. 29 Odo 364/2006, uveřejněný pod číslem 9/2009 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek - dále jen „R 9/2009“). Odtud je podle soudu zřejmé, že žaloba je včasná, jelikož žalobci ještě nezačala běžet lhůta (výzva mu nebyla doručena).

C/ K překážce věci rozsouzené.

O celé bytové jednotce rozhodl Městský soud v Praze rozsudkem sp. zn. 5 Cm 256/2000 tak, že zamítl vylučovací žalobu H. B. vůči žalovanému správci konkursní podstaty úpadce.

O stejnou věc jde zásadně tehdy, jde-li v řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž již bylo v jiném řízení pravomocně rozhodnuto, a týká-li se stejného předmětu řízení a týchž osob. Tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže tentýž nárok nebo stav, vymezený žalobním petititem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn. Totožnost osob je dána tehdy, mají-li stejné osoby stejné procesní postavení. Stejně tak je dána, vystupují-li na místě osob jejich právní nástupci; v daných souvislostech soud (opět nedostatečně) odkazuje na „Cdo 1668/2006“, čímž zřejmě míní poukaz na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. října 2006, sp. zn. 26 Cdo 1668/2006).

Na danou věc pak nelze (dle soudu) pohlížet jako na věc rozsouzenou, neboť není dána totožnost účastníků řízení.

K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v tom znění, že ze soupisu konkursní podstaty úpadce se vylučuje spoluvlastnický podíl v rozsahu ideální poloviny bytové jednotky číslo v budově na pozemku parcelní číslo, spoluvlastnický podíl na společných částech budovy a na pozemku parcelní číslo vše zapsáno na listech vlastnictví číslo pro katastrální území a obec Ř. u P., u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, katastrálního pracoviště Praha - východ (dále jen „bytová jednotka“) [první výrok]. Dále rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud shrnul skutková zjištění soudu prvního stupně a jeho právní argumentaci, přičemž k jednotlivým odvolacím námitkám se vyjádřil následovně:

A/ K platnosti smlouvy o převodu bytové jednotky.

Odvolací soud nesouhlasí s námitkou žalovaného, že v dané věci je vyloučena aplikace zákonné domněnky vypořádání majetku po zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů podle ustanovení § 149 odst. 4 obč. zák. (ve znění účinném ke dni právní moci rozvodu manželství, tj. k 10. říjnu 1997). K námitce, že v době uzavření smlouvy o převodu bytové jednotky (27. května 1998) ještě neuplynula tříletá lhůta podmiňující vznik domněnky, je třeba uvést, že podle ustanovení § 154 odst. 1 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), je skutkovým základem rozsudku doba (okamžik) jeho vyhlášení, přičemž v době vyhlášení napadeného rozsudku (9. února 2010) již tříletá lhůta od zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů zcela jistě uplynula.

Argument, že vzhledem k ustanovení § 705 odst. 2 věty druhé obč. zák. nebylo vypořádáno společné členství ani společný podíl (bývalých) manželů B. v družstvu, neobstojí, neboť nebere v potaz, že převodem bytové jednotky účast (společné členství) bývalých manželů B. v družstvu zanikla podle ustanovení § 24 odst. 9 zákona o vlastnictví bytů.

Označení žalobce a H. B. ve smlouvě o převodu bytové jednotky (jako manželů, jimiž již nebyli) neznamena bez dalšího absolutní neplatnost této smlouvy podle ustanovení § 39 obč. zák.

Neobstojí ani námitka, že výkon práva žalobcem je v rozporu s dobrými mravy, neboť poškozují ostatní podílové spoluvlastníky bytové jednotky. Žalovaný neuvedl (a v systému neúplné apelace v odvolacím řízení ani nemohl uvést) konkrétní okolnosti nasvědčující tomu, že by výkon spoluvlastnického práva žalobce k bytové jednotce poškodil ostatní spoluvlastníky tak, že by byl v rozporu s dobrými mravy.

B/ Ke včasnosti vylučovací žaloby.

Usnesení ze dne 30. srpna 2000, jímž konkursní soud vyzval manžele B. k podání vylučovací žaloby ohledně bytové jednotky, bylo doručeno toliko H. B.

Jak Nejvyšší soud uzavřel v rozsudku ze dne 28. února 2006, sp. zn. 29 Odo 824/2003 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 9/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), právo domáhat se ochrany vlastnického práva (např. právě cestou vylučovací žaloby) k věci ve společném jmění manželů (v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů) má samostatně každý z manželů. Jde-li (jako zde) o bezpodílové spoluvlastnictví manželů, které zaniklo rozvodem, leč dosud nebylo vypořádáno, náleží toto právo samostatně každému z bývalých manželů. Bývalí manželé nejsou co do možnosti hájit vlastnické právo k majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů vylučovací žalobou v postavení nerozlučných společníků v rozepři dle ustanovení § 91 odst. 2 o. s. ř. Lhůta k podání vylučovací žaloby ohledně věci v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů tudíž běží každému z manželů nebo bývalých manželů samostatně ode dne, kdy mu bylo doručeno usnesení (výzva) konkursního soudu k podání vylučovací žaloby podle ustanovení § 19 odst. 2 ZKV. To logicky platí i v případě vylučovací žaloby ohledně věci v podílovém spoluvlastnictví bývalých manželů (k tomu srov. R 9/2009). Na těchto závěrech nic nemění ani to, že v dané věci nebylo při soupisu bytové jednotky do konkursní podstaty úpadce postupováno dle ustanovení § 27 odst. 5 ZKV.

C/ K překážce věci rozsouzené.

Ustanovení § 159a odst. 5 o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 159a odst. 1 a 4 o. s. ř., upravuje překážku věci pravomocně rozhodnuté (rei iudicatae), která brání tomu, aby věc, o níž bylo pravomocně rozhodnuto byla - v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné

osoby a též všechny orgány - projednávána znovu. Přitom ustanovení § 103 o. s. ř. soudu ukládá, aby k tomu, zda jsou splněny podmínky řízení (tedy i k tomu, zda zde není překážka věci rozsouzené), přihlížel kdykoli za řízení.

O stejnou věc jde zásadně tehdy, jde-li v novém řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž již bylo v jiném řízení pravomocně rozhodnuto, a týká-li se stejného předmětu řízení a týchž osob. Tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petitem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn (ze stejného skutku). Co do totožnosti osob není samo o sobě významné, mají-li stejné osoby v různých řízeních rozdílné procesní postavení (např. vystupují-li v jednom řízení jako žalovaní a ve druhém jako žalobci).

Z obsahu spisu vyplývá, že rozsudkem sp. zn. 5 Cm 256/2000 zamítl Městský soud v Praze žalobu, kterou se H. B. vůči žalovanému domáhala vyloučení bytové jednotky ze soupisu konkursní podstaty úpadce. V projednávané věci se téhož (vyloučení bytové jednotky ze soupisu konkursní podstaty úpadce) vůči témuž žalovanému domáhá osoba odlišná od H. B. (její bývalý manžel). Projednání této věci tedy nebrání překážka věci pravomocně rozsouzené.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř., tedy že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Dovolatel nejprve provádí (v článku II. dovolání) rekapitulaci skutkového děje, podotýká, že ačkoliv se žalobce původně domáhal vyloučení celé bytové jednoty z konkursní podstaty úpadce, soud prvního stupně v rozsahu jedné ideální poloviny bytové jednotky, připsané vlastnický dětem H. B. (H. H. a K. P.) věc nejprve vyloučil k samostatnému projednání (pod sp. zn. 58 Cm 70/2008) a následně (usnesením ze dne 15. listopadu 2010, č. j. 58 Cm 70/2008-36) řízení zastavil pro zpětvzetí žaloby (ve vyloučené ti) žalobcem. Dovojuje, že soud prvního stupně takto zbavil děti zůstavitelky H. B. (které byt užívají) možnosti vést vylučovací žalobu (respektive ji podat), a zároveň vytvořil vědomě kuriózní situaci, podle níž jedna ideální polovina bytové jednotky zůstává v konkursní podstatě a druhá ideální polovina bytové jednotky je z konkursní podstaty vyloučena. V tomto smyslu trvá dovolatel na tom, že výkon práva je uplatňován v rozporu s dobrými mravy a poškozuje ostatní spoluvlastníky (bytové jednotky).

Oběma soudům pak dovolatel vytýká, že významně pochybily v právním posouzení případu a že jejich rozhodnutí je v rozporu s hmotným právem. Vzhledem ke skutkovému a právnímu stavu věci má dovolatel rozhodnutí soudu prvního stupně a jeho potvrzení odvolacím soudem za překvapivé, „zejména ve vztahu k tomu, že se soud prvního stupně ve svém odůvodnění nevypořádal zcela úspěšně“ s jeho námitkami.

Dovolatel dále vznáší následující výhrady k právnímu posouzení věci:

A/ K platnosti smlouvy o převodu bytové jednotky.

Smlouva o převodu bytové jednotky do vlastnictví H. B. a žalobce je absolutně neplatná podle § 39 obč. zák. (pro rozpor právního úkonu se zákonem a pro obcházení zákona), jelikož nabyvatelé byli v době jejího uzavření pravomocně rozvedeni (10. října 1997). Bytová jednotka (totiž) nemohla být převáděna (vzhledem k ustanovení § 143 obč. zák.) do zaniklého (neexistujícího) společného jmění manželů (pozdější úpadce byl při převodu bytové jednotky uveden v omyl).

Smlouva o převodu bytové jednotky byla uzavřena v době, kdy se „úpadce nacházel v konkursní

situaci“ a vkladové řízení ohledně vlastnického práva nebylo řádně dokončeno, když vlastnické právo bylo vloženo až po prohlášení konkursu, dne 29. října 1998.

Oba soudy dedukují, že bytová jednotka se dostala do podílového spoluvlastnictví H. B. a žalobce dle § 150 odst. 4 obč. zák. (protože do tří let od zániku společné jmění manželů nedošlo k jeho vypořádání dohodou, ani nebyl podán návrh na vypořádání soudem). K datu převodu bytové jednotky (v roce 1998) však tato dedukce logicky neplatí (dovolatel potud odkazuje i na dikci § 24 odst. 9 zákona o vlastnictví bytů, s tím, že kdyby byl převod platný, skončilo by tím i členství nabyvatelů v družstvu a jejich nájemní vztah k bytu).

B/ Ke včasnosti vylučovací žaloby.

Z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 5384/2007 (jde o usnesení ze dne 25. srpna 2008) vyplývá, že společné členství ani společný družstevní podíl (bývalých) manželů B. v pozdějším úpadci nebyl vypořádán a do vypořádání trvá členství jako společné. Výzva k podání excindační žaloby tak byla adresována manželům B. společně správně a její převzetí pouze H. B. by mělo být považováno za doručení i žalobci. Žaloba podaná H. B. za oba jmenované a následné rozhodnutí soudu o jiné žalobě se tedy nepochybně týká bytové jednotky jako celku, i obou (bývalých) manželů, čemuž plně odpovídá enunciát a odůvodnění rozsudku sp. zn. 5 Cm 256/2000.

Žalobce podal žalobu pozdě (po uplynutí třicetidenní hmotněprávní lhůty stanovené soudem k podání vylučovací žaloby ve výzvě převzaté H. B. 13. září 2000).

C/ K překážce věci rozsouzené.

Je dána překážka věci rozsouzené. Rozsudkem sp. zn. 5 Cm 256/2000, který nabyt právní moci 17. srpna 2004, (totiž) Městský soud v Praze zamítl žalobu, kterou se H. B. domáhala vyloučení celé bytové jednotky z konkursní podstaty úpadce. Dovolatel míní, že jde o stejné osoby, o stejný předmět řízení a o uplatnění stejných skutečností. Tím, že by soud vyhověl žalobě v této věci, by při stejných skutečnostech jedna (ideální) polovina bytové jednotky zůstala v konkursní podstatě a druhá nikoli (jeden statek by tak sledoval dva odlišné právní osudy).

Zákonem č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), byl s účinností od 1. ledna 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. prosince 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. prosince 2007). Srov. k tomu též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněného pod číslem 41/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle ustanovení 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., když zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje řešení otázky platnosti smlouvy o převodu bytové jednotky a včasnosti vylučovací žaloby. Potud jde ve vazbě na úpravu obsaženou v zákoně o vlastnictví bytů o otázky dovolacím soudem beze zbytku nezodpovězené.

Důvod připustit dovolání naopak Nejvyšší soud neměl pro účely posouzení otázky, zda je dána překážka věci pravomocně rozsouzené. Tímto argumentem totiž dovolatel z obsahového hlediska vystihuje zmatečnostní vadu řízení ve smyslu ustanovení § 229 odst. 2 písm. b/ o. s. ř. Zmatečnostní vady řízení však nejsou způsobilým dovolacím důvodem ve smyslu ustanovení § 241a o. s. ř.; k jejich prověření slouží žaloba pro zmatečnost (shodně srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2002, sp. zn. 29 Odo 523/2002, uveřejněné pod číslem 32/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a

stanovisek). Pro založení přípustnosti dovolání prostřednictvím ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. je tudíž tato námitka právně bez významu.

Nejvyšší soud se - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný odvolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem k způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Úvodem Nejvyšší soud uvádí, že pro výsledek dovolacího řízení má za právně bezcennou námitku „překvapivosti“ rozhodnutí obou soudů, neboť s přihlédnutím k obsahu spisu je očividné, že jak rozhodnutí soudu prvního stupně, tak (zejména) dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu, může považovat za „překvapivé“ jen účastník svých procesních práv nedbalý a na jednání soudů nepřipravený.

K jednotlivým právním otázkám zformuloval Nejvyšší soud následující závěry:

A/ K platnosti smlouvy o převodu bytové jednotky.

Podle ustanovení § 143 obč. zák. v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů je vše, co může být předmětem vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

Dle ustanovení § 148 odst. 1 obč. zák. zánikem manželství zanikne i bezpodílové spoluvlastnictví manželů.

V této podobě, pro věc rozhodné (ve znění účinném do 31. července 1998, tj. naposledy ve znění zákona č. [227/1997](#) Sb.), platila citovaná ustanovení občanského zákoníku ke dni právní moci rozvodu manželů B. (k 10. říjnu 1997). S přihlédnutím k dikci § 148 odst. 1 obč. zák. je rovněž zjevné, že dnem právní moci rozvodu manželů B. zaniklo i jejich bezpodílové spoluvlastnictví. Přitom dále platí, že bezpodílové spoluvlastnictví manželů, zaniklé před 1. srpnem 1998, se vypořádá (má vypořádat) podle ustanovení občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. července 1998 (srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. června 1999, sp. zn. 31 Cdo 1908/98, uveřejněný pod číslem 20/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Podle ustanovení § 154 odst. 2 obč. zák. (ve znění účinném do 31. prosince 1991), členu stavebního bytového družstva vznikne splacením členského podílu právo, aby mu byl orgánem družstva přidělen do osobního užívání družstevní byt.

Dle ustanovení § 175 obč. zák. (ve znění účinném do 31. prosince 1991), jestliže za trvání manželství manželé nebo jeden z nich nabudou práva užívat byt, vznikne právo společného užívání bytu manželů (odstavec 1). Vznikne-li jenom jednomu z manželů za trvání manželství právo na přidělení družstevního bytu, vznikne s právem společného užívání i společné členství manželů v družstvu; z tohoto členství jsou oba manželé oprávněni a povinni společně a nerozdílně (odstavec 2).

S přihlédnutím k tomu, že v době, kdy žalobce splatil členský podíl v družstvu (9. června 1986), trvalo jeho manželství s H. B., vzniklo po přidělení družstevního bytu žalobci (26. června 1986) dne 1. listopadu 1988, kdy došlo k uzavření dohody o odevzdání a převzetí družstevního bytu, právo společného užívání družstevního bytu manželů B. (§ 155 odst. 1, § 175 odst. 1 obč. zák., ve znění účinném do 31. prosince 1991), i společné členství manželů B. v družstvu (§ 175 odst. 2 obč. zák., ve znění účinném do 31. prosince 1991). K 1. lednu 1992 se pak právo společného užívání družstevního bytu manželů transformovalo v právo společného nájmu družstevního bytu manželů (srov. § 871 odst. 1 obč. zák., ve znění zákona č. [509/1991](#) Sb.), takže od právní moci rozvodu manželů B. pro ně platilo pravidlo obsažené v ustanovení § 705 odst. 2 věty druhé obč. zák. (ve znění účinném do 31. července 1998), podle kterého v ostatních případech společného nájmu družstevního bytu rozhodne soud, nedohodnou-li se rozvedení manželé, na návrh jednoho z nich o zrušení tohoto práva, jakož i o tom, kdo z nich bude jako člen družstva dále nájemcem bytu; tím zanikne i společné členství rozvedených manželů v družstvu.

S přihlédnutím k době uzavření smlouvy o převodu bytové jednotky (27. května 1998) je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad zákona o vlastnictví bytů ve znění účinném do 24. května 1999 (tj. naposledy ve znění nálezu pléna Ústavního soudu č. [280/1996](#) Sb.).

Z ustanovení § 23 zákona o vlastnictví bytů se podává, že byt v budově ve vlastnictví, popřípadě spoluvlastnictví bytového družstva (dále jen „družstvo“), jehož nájemce je fyzická osoba - člen družstva, lze převést jen tomuto členu družstva. Uvedená podmínka platí i pro byty ve vlastnictví, popřípadě spoluvlastnictví družstva v domech (odstavec 1). Družstvo je povinno uzavřít smlouvu o převodu bytu uvedeného v § 24 odst. 1 a 2 s fyzickou osobou - členem družstva, která je nájemcem bytu a která vyzvala družstvo podle § 24 zákona č. [42/1992](#) Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, ve znění zákonného opatření Předsednictva Federálního shromáždění č. [297/1992](#) Sb., nebo vyzve družstvo do 30. června 1995 k uzavření smlouvy o převodu vlastnictví k tomuto bytu. Smlouva musí být uzavřena nejpozději do 31. prosince 1995, není-li dohodnuto jinak. Tím nejsou dotčena ustanovení devizových předpisů (odstavec 2). Obdobně se postupuje i u nebytových prostorů, u nichž se na financování podílela svým členským podílem pouze fyzická osoba - člen družstva, která je nájemcem, nebo její právní předchůdce (odstavec 3).

Podle ustanovení § 24 zákona o vlastnictví bytů, jsou-li převáděny byty, garáže a ateliéry v budovách ve vlastnictví, popřípadě spoluvlastnictví družstev, na jejichž výstavbu byla poskytnuta finanční, úvěrová a jiná pomoc podle zvláštních předpisů, do vlastnictví členů těchto družstev - fyzických osob, jejichž nájemní vztah k bytu, garáži a ateliéru vznikl po splacení členského podílu družstvu těmito členy nebo jejich právními předchůdci, jsou tyto převody bezplatné (odstavec 1). Převodem jednotky družstva podle ustanovení odstavců 1 až 8 zaniká nárok na vrácení členského podílu připadajícího na převedenou jednotku a členství v družstvu. Členství v družstvu však nezaniká, jestliže majetková účast člena v družstvu snižena o hodnotu členského podílu připadajícího na převedenou jednotku, dosahuje alespoň výše základního členského vkladu, nebo složil-li člen družstva do 30 dnů základní členský vklad (odstavec 9).

V takto ustaveném právním rámci Nejvyšší soud především uzavírá, že v době uzavření smlouvy o převodu bytové jednotky byli žalobce a H. B. (jako již bývalí /rozvedení/ manželé) stále společnými členy družstva a společnými nájemci družstevního bytu, takže byli osobami, s nimiž družstvo bylo oprávněno a povinno (v mezích § 23 a § 24 zákona o vlastnictví bytů) uzavřít smlouvu o převodu bytové jednotky. Stejně tak je zjevné, že bývalí (rozvedení) manželé B. nemohli k 27. květnu 1998 ani později nabýt bytovou jednotku do bezpodílového spoluvlastnictví manželů; to jim zaniklo k 10. říjnu 1997 a k 27. květnu 1998 (respektive později) již pro vznik takového majetkového společenství nebyla splněna podmínka nabytí „za trvání manželství“ (§ 143 obč. zák., ve znění účinném do 31. července 1998). Při absenci jiné dohody mezi bývalými (rozvedenými) manželů B. mohlo tímto

způsobem (smlouvou o převodu bytové jednotky) v rozhodné době dojít jen k nabytí bytové jednotky do rovnodílného podílového spoluvlastnictví bývalých manželů. Skutečnost, že bývalí manželé neměli v době uzavření smlouvy o převodu bytové jednotky mezi sebou vypořádán členský podíl v družstvu (jenž patřil do jejich zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví manželů), jim ve společné dispozici s tímto členským podílem (transformací práv s ním spojených ve spolu/vlastnické právo k bytové jednotce) nebránila (srov. mutatis mutandis např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 29 Odo 823/2006, uveřejněný pod číslem 69/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Řečené činí právně bezcennými (zjevně nesprávnými) úvahy odvolacího soudu spjaté s domněnkou vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, konstruovanou v § 149 odst. 4 obč. zák. (ve znění účinném do 31. července 1998). Logikou věci je dáno, že prostřednictvím této právní domněnky nemůže být vypořádáno něco (bytová jednotka), co se součástí bezpodílového spoluvlastnictví manželů nestalo (vzhledem k době uzavření smlouvy o převodu bytové jednotky stát nemohlo). Odvolacím soudem v této souvislosti zmíněné ustanovení § 154 odst. 1 o. s. ř. argumentačně žádný význam nemá. Odtud ovšem stále neplyne závěr, že smlouva o převodu bytové jednotky je neplatná.

V rozsudku velkého senátu svého občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 11. ledna 2012, sp. zn. 31 Cdo 51/2010, uveřejněném pod číslem 62/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud vysvětlil, že smlouvu o převodu bytové jednotky, uzavřenou mezi bytovým družstvem jakožto převodcem a oběma manžely jakožto nabyvateli, v níž manželé projeví vůli nabýt bytovou jednotku do svého společného jmění manželů, nelze považovat za neplatnou pro rozpor s ustanovením § 23 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů jen proto, že v době jejího uzavření byl členem bytového družstva jen jeden z manželů.

Závěry obsažené v uvedeném rozhodnutí jsou pro tuto věc argumentačně využitelné potud, že také ve smlouvě o převodu bytové jednotky bývalí manželé coby stále společní členové družstva a společní nájemci družstevního bytu projeví vůli nabýt bytovou jednotku společně. Skutečnost, že se smluvní strany této smlouvy případně mýlily v povaze majetkového společenství, jež takto mohou bývalí manželé založit (že přehlédly, že již může jít jen o nabytí do podílového spoluvlastnictví a nikoli o nabytí do bezpodílového spoluvlastnictví manželů), nezpůsobuje sama o sobě neplatnost smlouvy o převodu bytové jednotky. S přihlédnutím k ustanovení § 3 zákona o vlastnictví bytů (v rozhodném znění) lze takový omyl případně poměřovat ustanovením § 49a obč. zák., ve znění účinném do 31. července 1998 (pro účely dovolání se relativní neplatnosti právního úkonu /v intencích § 40a obč. zák., ve znění účinném do 31. července 1998/). Vzhledem k dikci § 23 a § 24 zákona o vlastnictví bytů je ovšem zjevné, že omyl družstva o podobě majetkového společenství, do kterého bytovou jednotku převádí (do kterého bytovou jednotku nabyvatelé získají), nebyl pro uskutečnění právního úkonu rozhodující (nešlo o podstatný omyl) ve smyslu § 49a věty první obč. zák. (ve znění účinném do 31. července 1998), když na povinnosti družstva převést bytovou jednotku na bývalé manžele B. poznatek, že může jít jen o převod do podílového spoluvlastnictví, ničeho neměnil. Nadto zjevně nešlo ani o omyl omluvitelný (k tomu, kdy jde o omluvitelný omyl, srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2009, sp. zn. 29 Cdo 1830/2007, uveřejněný pod číslem 55/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Úmyslné vyvolání omylu bývalými manžely (ve smyslu § 49a vy druhé obč. zák.) nebylo v řízení tvrzeno ani prokazováno a dovolací argumentace k tomu též nesměruje. Přitom řízení před soudem prvního stupně podléhalo zákonné koncentraci ve smyslu § 118b odst. 1 o. s. ř. (ve znění účinném do 31. prosince 2007) a přes poučení, jehož se účastníkům (jejich zástupcům s procesní plnou mocí) dostalo v předvolání k prvnímu jednání (srov. č. l. 35), dovolatel ani v průběhu prvního jednání (15. března 2008) úmyslné vyvolání omylu netvrdil (srov. č. l. 43).

Argumentuje-li dovolatel dále tím, že smlouva o převodu bytové jednotky byla uzavřena v době, kdy

se „úpadce nacházel v konkursní situaci“ a vkladové řízení ohledně vlastnického práva nebylo řádně dokončeno, když vlastnické právo bylo vloženo až po prohlášení konkursu, dne 29. října 1998, pak především uplatňuje výhrady, které poté, co se s nimi vypořádal soud prvního stupně, v odvolacím řízení ani neuplatnil.

Již soud prvního stupně ostatně v této souvislosti přílehavě poukázal na závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 584/2005, jenž cituje z nálezu Ústavního soudu ze dne 6. května 2004, sp. zn. III. ÚS 258/03 uveřejněného pod číslem 66/2004 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu a z nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 4. dubna 2006, sp. zn. Pl. ÚS 5/2005, uveřejněného pod číslem 77/2006 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu pasáž, podle které:

„Smyslem ustanovení § 15 odst. 1 písm. c/ ZKV je zakotvením institutu odporovatelnosti a neúčinnosti právního úkonu zamezit převodům majetku dlužníka na třetí osobu na úkor věřitelů v případě pochybnosti o jeho dobré víře. O takový případ ale u bezplatného převodu bytové jednotky dle § 23 odst. 2 a § 24 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů nejde. V daném případě je totiž bezplatnost převodu dána nikoli projevem svobodné vůle dlužníka, nýbrž je dána ex lege.“

K tomu pak Nejvyšší soud v označeném rozsudku dodává, že „není-li podle nálezu a nálezu pléna Ústavního soudu takový právní úkon ani neúčinný, pak stěžít může být na tomtéž skutkovém základě posouzen jako absolutně neplatný“.

To, že lze (že je možné) dokončit vkladové řízení přerušené prohlášením konkursu na majetek převodce, potvrzují závěry obsažené např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2006, sp. zn. 29 Odo 1149/2003, uveřejněném pod číslem 29/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek nebo v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2006, sp. zn. 29 Odo 312/2003, uveřejněném pod číslem 57/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Skutečnost, že vlastnické právo bývalých manželů B. bylo vloženo do katastru nemovitostí až po prohlášení konkursu na majetek úpadce, těmto ustáleným judikatorním závěrům neodporuje.

B/ Ke včasnosti vylučovací žaloby.

Jestliže (jak rozebráno výše) bývalí (rozvedení) manželé B. nabyli (mohli nabýt) bytovou jednotku do podílového spoluvlastnictví (nabytí do bezpodílového spoluvlastnictví manželů bylo již vyloučeno), pak se pro ně plně prosadí závěry obsažené v R 9/2009 ve vztahu k podílovým spoluvlastníkům. Je tudíž triviální, že podílový spoluvlastník se může vylučovací žalobou podle § 19 odst. 2 ZKV domáhat pouze vyloučení svého ideálního podílu na věci z konkursní podstaty úpadce a jako výlučnému majiteli ideálního podílu na věci mu také musí být samostatně doručena výzva konkursního soudu k podání vylučovací žaloby ohledně ideálního podílu na věci. Výzva (usnesení) konkursního soudu ze dne 30. srpna 2000, řečené zcela zjevně nerespektovala jak svým obsahem, tak tím, že ji konkursní soud zaslal bývalým manželům B. (a podílovým spoluvlastníkům bytové jednotky) na společnou doručenkou. V tomto ohledu byl postup konkursního soudu při doručování výzvy (usnesení) nesprávný a písemnost (výzvu), kterou takto převzala H. B., za řádně doručenou žalobci míti nelze. Vzhledem k tomu, že dovolatel odvíjí svou argumentaci o opožděnosti podané žaloby právě (jen) od zkoumané výzvy z 30. srpna 2000, je závěr obou soudů o včasnosti vylučovací žaloby správný.

C/ K překážce věci rozsouzené.

Jak Nejvyšší soud zmínil při posuzování přípustnosti dovolání, argumentem překážky věci pravomocně rozsouzené dovolatel z obsahového hlediska vystihuje zmatečnostní vadu řízení ve smyslu ustanovení § 229 odst. 2 písm. b/ o. s. ř., která není způsobilým dovolacím důvodem ve smyslu ustanovení § 241a o. s. ř. U přípustného dovolání však Nejvyšší soud přihlíží z úřední povinnosti i k vadám řízení ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř., mezi něž se řadí i vada

uvedená v § 229 odst. 2 písm. b/ o. s. ř. Nejvyšší soud tak k výhradě dovolatele uvádí, že podle obsahu spisu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2005, sp. zn. 21 Cdo 59/2005, uveřejněný pod číslem 86/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) řízení namítanou zmatečností vadou není postiženo.

Soudy nižších stupňů se nemýlí, jestliže uzavřely, že v dané věci není dána (při jejím srovnání s pravomocným rozsudkem Městského soudu v Praze sp. zn. 5 Cm 256/2000) totožnost osob. Je zjevné, že žalobce nemůže být zbaven práva domáhat se vylučovací žalobou vyloučení spoluvlastnického podílu k bytové jednotce z konkursní podstaty úpadce jen proto, že jiná osoba (H. B.), jež není jeho právním předchůdcem, se předtím vylučovací žalobou nesprávně domáhala vyloučení celé bytové jednotky z konkursní podstaty úpadce.

Námítka dovolatele, že spoluvlastnické podíly na věci by sledovaly odlišné právní osudy, žádnou argumentační hodnotu nemá, neboť to je dáno povahou rozebraného spoluvlastnictví (tím, že jde o podílové spoluvlastnictví) a mírou, jakou se jednotliví podíloví spoluvlastníci věnovali ochraně svého vlastnictví k ideálnímu podílu na věci, což je v souladu s obecným právním principem „vigilantibus iura skripta sunt“ (bdělým náležejí práva).

Vzhledem k tomu, že ze spisu se nepodávají ani jiné vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti a že dovolateli se prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost napadeného rozhodnutí nepodařilo zpochybnit, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243b odst. 2 část věty před středníkem o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společenství vlastníků jednotek](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)
- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Nezbytná cesta](#)